

Clustering onderzoeksvragen t.b.v. Meerjarenprogramma Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2016-2020

VERSIE 27-11-2015

(10)(2e) (NCG) en (10)(2e) (Bureau PAU)

De NCG heeft als taak om het onderzoek en de kennisontwikkeling te coördineren die gerelateerd zijn aan aardbevingen en de ontwikkeling van een kansrijk Groningen. Dit betreft een breed aantal terreinen, zoals de woningmarkt, ruimtelijke kwaliteit, sociale structuur, onderwijs en zorgontwikkeling, erfgoed, schade-afhandeling, versterkingsopgave en de gewenste energietransitie. Voorlopig wordt er binnen de begroting van de NCG € 7 miljoen gereserveerd voor 2016 om samen met andere partijen de nodige (toegepaste) kennis- en onderzoeksprogramma's mogelijk te maken. Hierbij wordt onder meer gewerkt aan de opzet van twee verschillende kennisplatforms, een voor de bovengrond en een voor de ondergrond. In dit document zijn de onderzoeksvragen uit het CONCEPT MJP geclusterd weergegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen veilig (Aardbevingsbestendig) en de koppelkansen (Kansrijk). Ook is al een poging gedaan om de onderzoeksvragen te prioriteren naar wat cruciaal is om te weten. De prioritering is een inschatting van dit moment. Uit de onderzoeksvragen vloeien nl. procesvragen en resultaten voort die om nieuw onderzoek vragen. Door voortschrijdend inzicht zullen de prioriteiten zeer waarschijnlijk weer verschuiven. Tot slot wordt in dit document aandacht besteed aan de (door)ontwikkeling van instrumenten om te komen tot een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen.

I Aardbevingsbestendig

Het gaat om kennisontwikkeling over de ondergrond (inclusief metingen), maar ook over de bovengrond (wat kunnen materialen en constructies aan). Zodra preciezere informatie beschikbaar komt kunnen ook realistischer en nauwkeuriger maatregelen genomen worden.

- Halfjaarlijkse (1 januari en 1 juli) contouren van de te verwachten maximale grondversnelling van de KNMI¹.
- Benaderingen en methodieken om te komen tot een betrouwbare voorspelling van de hazard (aardbevingsdreiging, uitgedrukt in grondversnelling), inclusief reflecteren op de NPR.
- Voorlopig de PGA-kaart van het KNMI als basis hanteren en daarmee de versterkingsopgave en prioritering in kaart brengen (adaptieve aanpak).
- Methodiek op basis van het object gebonden individueel aardbevingsrisico (OIA), de zogenaamde catalogusaanpak, verfijnen, maar daarbij wel oog houden voor een zorgvuldige afweging van noodzaak en toegevoegde waarde.
- Een maatschappelijke risicoanalyse, bijvoorbeeld van het maatschappelijk risico als onderdelen van bouwwerken op passanten vallen.
- Een dataset ontwikkelen aan de hand waarvan een beeld kan worden verkregen van de locaties met de grootste risico's waar (dus) aanvullende veiligheidsmaatregelen overwogen moeten worden.
- Een berekening t.b.v. prioritering op basis van:
 - 1. inzicht in de ondergrond (nieuwe KNMI-kaart);
 - 2. inzicht in de bovengrond ("witte" NPR);
 - 3. de grenswaarde van 10-4;
 - 4. afgezet tegen de typologieën van gebouwen (CC1, CC2, CC3 en hoogbouw).

¹ Indien nieuwe gegevens duidelijk maken dat er sprake is van een onvoorzien groot veiligheidsrisico, moet er ogenblikkelijk kunnen worden gehandeld.

- Het onderzoek in Delfzijl vormt hiermee de voorloper op **breder onderzoek naar risico's voor meerlaagse bouw in het aardbevingsgebied**. Vooral de stad Groningen en de gemeenten Hogeveen-Sappemeer en Delfzijl kennen concentraties van meerlaagse bouw. Daarnaast loopt in de stad Groningen een onderzoek naar zgn. exemplarische gebouwen. De exemplarische gebouwen betreft een dwarsdoorsnede van type gebouwen die de stad Groningen kent: oude en nieuwe gebouwen, het gebruik en belang van deze gebouwen (veel of weinig gebruikers en zelfredzaamheid) en de ligging van het bouwwerk zijn overwogen. Op basis van de uitkomst van deze onderzoeken, zal de NCG begin 2016 een strategie voor de aanpak van hoogbouw ontwikkelen.
- Het doorrekenen van de benodigde gegevens om daadwerkelijk tot een PIR of PSR te komen is op dit moment nog niet mogelijk. De benodigde gegevens zijn nu nog niet beschikbaar en/of gevalideerd en daardoor niet geschikt om te gebruiken. Daarvoor is de 'witte' NPR benodigd en de 60 typologieën. Op het moment dat er gevalideerde gegevens beschikbaar komen, zullen de wenselijke risicoberekeningen worden uitgevoerd volgens de geschetste methode die door Deltares wordt ontwikkeld. De berekeningen zullen nieuwe inzichten verschaffen over waar de grootste risico's te verwachten zijn. Zowel op pandniveau (PIR en PSR) als op gebiedsniveau. Dit zal leiden tot een aanscherping in de prioritering.
- Wat is de wijze waarop de infrastructuur reageert op de (unieke) geïnduceerde bevingen zoals die zich in Groningen voor doen? Gezien het unieke karakter van elk infrastructuur object moet in de eerste periode steeds per geval vastgesteld worden wat deze opgave precies behelst, wat de (meer)kosten van de benodigde maatregelen en/of onderzoeken zijn en de financiering hiervan. Dit geldt voor zowel bestaande infra (bruggen, sluizen, oeverbescherming, waterkeringen, gemalen) als voor aardbevingsbestendig bouwen aan nieuwe infra (N33, Zuidelijke Ringweg)
- Voor primaire waterkeringen is het vooral van belang dat er eenduidige relevante seismische gegevens beschikbaar zijn, waarover overeenstemming bestaat, om die als uitgangspunt te kunnen nemen.
- Welke onderdelen van de kwaliteit van de woningen kan worden meegenomen in de afweging van de te nemen maatregelen m.b.t. achterstallig onderhoud en welke woningen kunnen gesloopt worden?
- Er moet kennis vergaard worden over aangepaste versterkingsmethoden die gericht zijn op behoud van monumentwaarden.
- De mogelijke risico's bij de chemische industrie en buisleidingen als gevolg van de aardbevingen worden onderzocht door de bedrijven. Middels stuurgroep industrie (o.l.v. burgemeester Delfzijl) komen tot een goede risico-inventarisatie en kader voor eventuele te nemen maatregelen.
- De kwetsbaarheid van het rioolsysteem en van het waterleidingnet worden momenteel onderzocht door resp. de Samenwerking Waterketen Groningen en Drenthe en door het waterleidingbedrijf. Hier kunnen inzichten uit naar voren komen die tot maatregelen nopen.

II Kansrijk

- Aanpak scholen: Hoe spelen we in op de gevolgen van vergrijzing en ontgroening? Hoe zorgen we dat de nieuwste onderwijskundige inzichten worden meegenomen?
- Aanpak zorginfrastructuur: Hoe zorgen we dat we voorbereid zijn op de huidige en toekomstige zorgvisies? Wat zijn de behoeften van ouderen en kwetsbare doelgroepen als het gaat om

woonvormen en voorzieningen/gewenste leefomgeving? Welk vastgoed is veilig en wat is nodig om te behouden? Welke stappen moeten nog meer gezet worden om tot de gewenste situatie te komen?

- Vragen in de gebiedsplannen (Het koppelen van toekomstbestendige maatregelen t.a.v. leefbaarheid aan de aanpak van de aardbevingsproblematiek op een gebiedsgerichte wijze):
 - hoe moet met de woningvoorraad worden omgegaan, ook in relatie tot de demografische ontwikkelingen?
 - welke cultuurhistorische waarden kunnen worden toegekend aan gebouwen i.r.t. zijn omgeving en welke functies kunnen aan het cultureel erfgoed worden toegedacht?
 - hoe moet het onderwijs en de zorg worden vormgegeven?
 - wat is de gewenste ontwikkeling van bedrijven, inclusief de agrarische sector?
 - hoe kan de kwaliteit van het stads- of dorpsgezicht of het landschap worden gehandhaafd/verbeterd?
 - hoe kan de veiligheid worden verbeterd, zowel van de individuele gebouwen als ook voor de directe omgeving van deze gebouwen?
 - hoe kunnen de sociale structuur en de sociale netwerken zoveel mogelijk in stand gehouden c.q. versterkt worden?
- Hoe verhouden de vastgoed gerelateerde activiteiten (zoals het ontwikkelen van wisselwoningen of logeerhuizen, het opkopen, beheren, verhuren en/of slopen van bestaande panden) zich met de krimppogave?
- Welk deel van de woningvoorraad in het versterkingsgebied moet levensloopbestendiger gemaakt worden, worden verdund of energiezuiniger gemaakt worden?
- Kennis opbouwen over de manier waarop het gecombineerd versterken en energetisch verbeteren in de gehele woningvoorraad vormgegeven en gefinancierd kan worden.
- Hoe kan gecombineerd versterken en verduurzamen tot nul-op-de-meter financieel mogelijk gemaakt worden voor wat betreft de particuliere woningvoorraad?
- Kennis opbouwen en inzicht verkrijgen in de ruimtelijke gevolgen van de aardbevingen in de stedelijke omgeving i.r.t. het cultureel erfgoed. Om inzichtelijk te krijgen welke waarden in het gebied aanwezig zijn, moet een cultuurhistorische waardestelling worden uitgevoerd waarbij het gebouwde erfgoed in zijn ruimtelijke context wordt gewaardeerd. Het gaat hierbij om erfgoed dat nog geen beschermd status heeft.
- De agrarische sector vraagt in de aanpak specifieke aandacht vanwege de economische betekenis en de relatie met het landschap. Er is nader onderzoek nodig naar de (on) mogelijkheden om provinciaal en gemeentelijk ruimtelijk beleid en het bouwbesluit (bijv. t.a.v. VAB, karakteristieke gebouwen en welstand) aan te laten sluiten op aardbevingsbestendige nieuwbouw en/of vervangende nieuwbouw in de sector. En welke koppelkansen zijn er t.a.v. asbest sanering en topsectorbeleid (potato valley). NCG zal onderzoeken wat de meest effectieve inzet van het instrumentarium is en wat er aanvullend nodig is, ook ten aanzien van nieuwvestiging.
- Verkennen van opgaves en thema's om te komen tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat en een sterk en kansrijk Groningen. Welke aandachtsgebieden zijn het meest kansrijk? Welke kansrijke thema's zouden geagendeerd moeten worden en welke actoren kunnen daarbij een rol spelen?
- Wat zijn de innovatiekansen die voortkomen uit de aardbeving gerelateerde werkgelegenheid en kennisopbouw?

- Welke experimenteerruimte is gewenst en mogelijk t.a.v. duurzame gebouw gebonden opwekcapaciteit en op welke wijze kan het instrumentarium op de meest effectieve wijze worden ingezet?
- Onderzoek naar en ontwikkeling van de productie van groen gas, waterstof als medium voor energieopslag en synthetisch gas uit biomassa (als grondstof voor de chemie). Dergelijke ontwikkelingen spelen een sleutelrol in het energietransitieproces en kunnen bijdragen aan vervanging van aardgas door hernieuwbare gassen waarmee de afhankelijkheid van aardgaswinning wordt verminderd.

III Aansluiten bij bestaand beleid/programma's

- Zoveel mogelijk aansluiten bij de reeds bestaande beleidsinzet van gemeenten en provincie op het vlak van Wonen en leefbaarheid: waar dat kan bij reeds bestaande Woon- en leefbaarheidsplannen, waar dat ontbreekt zullen samen met de gemeenten op gebiedsniveau maatregelen gedefinieerd worden. Op provinciaal niveau is de Krimpagenda 2015-2020 een relevant aanknopingspunt.
- INNOVATIESTRATEGIE NOORD-NEDERLAND (RIS3): Noord-Nederland wil actief bijdragen aan de lange termijn doelstellingen van Europa. Daarom is de agenda van Europa 2020 van slimme, duurzame en inclusieve groei regionaal uitgewerkt in een onderzoeks- en innovatiestrategie voor Noord-Nederland. Het doel is meer economische groei in Noord-Nederland en bijdragen aan de maatschappelijke uitdagingen. Vier grote maatschappelijke uitdagingen vormen de inhoudelijke focus van de RIS3. Dit zijn: Gezondheid, demografie en welzijn; Voedselzekerheid, duurzame landbouw en bio-economie; Zeker, schone en efficiënte energie; Schone, veilige watervoorziening.
- Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport: De Rijksoverheid werkt samen met de decentrale overheden aan ruimtelijke projecten en programma's voor elke regio in Nederland. Het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) richt zich op financiële investeringen in deze programma's en projecten. (Door)ontwikkeling instrumenten in het proces tot een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen.

NOG AAN TE VULLEN

IV (Door)ontwikkeling instrumenten in het proces tot een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen

- Ontwikkelen van een transparant afwegingskader voor een koopinstrument wat bewoners duidelijkheid geeft en waarin ook ruimte zal worden ingebouwd om hun wensen te laten meewegen. Met deze opzet wordt nadrukkelijk niet gekozen voor een generiek instrument, aangezien dit de krimpproblematiek in de Groninger dorpen kan versterken en een extra verstorend effect heeft op de regionale woningmarkt.
- Uitwerking op welke wijze invulling aan de afweging tussen koop/versterken zal worden gegeven. De afweging om te komen tot investering of opkoop zal door een onafhankelijke instantie worden uitgevoerd in opdracht van het bevoegd gezag.
- De invulling van het instrumentarium wordt verder uitgewerkt. Ook over het effect van de totstandkoming van de NPR en de opname in bouwregelgeving worden nader onderzocht.

Inhoudelijk wordt bekeken op welke meerkosten direct gerelateerd zijn aan de NPR en welke kosten dus in aanmerking komen voor vergoeding.

- Tijdens de eerste fase van uitvoering (uitvoeringsplannen deelgebieden) zal ervaring worden opgedaan welke set aan wetgeving instrumenten het meest effectief is en wat nog ontbreekt. De instrumenten zullen worden toegepast (Convenant gemeenten met CVW voor werken met Compliance Management Systeem, Welstandsnota aanpassen, Vergunningsvrij stellen specifieke zaken zoals meetapparatuur, Toepassen 'kruimelgevallenlijst'). Mocht blijken dat de huidige instrumenten belemmerend werken, dan kan de NCG het voortouw nemen om de aanpassing van wet- en regelgeving te bepleiten bij de relevante ministeries in Den Haag.
- Vanuit de gebiedsaanpak zal bekeken worden of en in welk mate de andere drie instrumenten ingezet gaan worden (Facetbestemmingsplan, Afwijking d.m.v. een uitgebreide procedure, Herziening bestemmingsplan). Wat belangrijk is, is dat in elk geval duidelijk is welke uitgangspunt wel en niet terug moeten komen in de gebiedsplannen.
- Voor niet-compliance management geschikte vergunningaanvragen is aan te bevelen om te onderzoeken of processen (verregaand) gestroomlijnd kunnen worden, zowel door overbodige stappen achterwege te laten als door stroomlijning in taakverdeling. Dit laatste punt kan bereikt worden door enerzijds scholing (het kennisniveau van de casemanager uitbreiden), maar anderzijds kan een andere manier van toetscriteria (zoals loketcriteria voor welstandstoetsing) bepalen bijdragen tot een grote versnelling.
- De NCG heeft gevraagd naar verdieping van het Uitvoeringskader VTH voor Drieslag aardbevingen. In het voorstel van de Omgevingsdienst zijn de meest urgente zaken opgenomen:
 - De grens tussen vergunningsvrij en niet-vergunningsvrij bouwen, als het kan ook voor monumenten. Voorgesteld wordt om op een top-10 van verwachte knelpunten voorstellen te doen om deze grens over alle gemeenten nader te bepalen.
 - Bestemmingsplan toetsen. Voorgesteld wordt om voorstellen te doen voor de wijze van toetsing, zodat het CVW en gemeenten op een uniforme wijze toetsen.
 - Bouwbesluit 2012. Voorgesteld wordt om afspraken te maken over de toepassing van de kwaliteitseisen voor het niveau van Bestaande bouw versus Nieuwbouw inclusief gelijkwaardigheid.
 - Monumenten en welstandkaders. Voorgesteld wordt om in een vroegtijdig stadium rekening te houden met en te anticiperen op beschermde stadsgezichten en beeldkwaliteitsplannen in nauwe samenspraak met Libau.
 - Calamiteiten die veiligheid gerelateerd zijn. In sommige gevallen is de veiligheid van bewoners in het geding en kan bij schadeherstel, het bouwkundig versterken en/of ontmantelen van risicovolle elementen niet worden gewacht op de officiële procedure. Er zullen voorstellen worden gedaan hoe verwacht wordt dat het CVW in casu handelt en hoe de gemeenten door middel van hun gedoogkader daar op reageren.
 - Asbest. Voorgesteld wordt om mogelijkheden aan te geven voor de grootschalige aanpak van asbestverwijdering door middel van best practices in den lande die vertaald worden naar de problematiek van Drieslag;
 - Schade herstel illegale bouw. Voorgesteld wordt om een uitwerking te maken van hoe het CVW in casu dient te handelen en hoe de gemeenten daar dan op zullen reageren, zoals een legalisatietoets.
- Er zal worden onderzocht hoe toetsing en handhaving op de bestaande gebouwenvoorraad efficiënt en doelmatig kan worden uitgevoerd. Gemeenten zullen gevraagd worden om specifiek toezichtbeleid en -strategie vast te stellen. Dit beleid zal moeten passen in de Landelijke Handhavingstrategie.

- Daarnaast heeft de NCG een rol in het tot stand komen van instrumenten waarin verschillende criteria worden opgenomen, die voorkomen dat handhaving wordt bemoeilijkt omdat er onduidelijkheid bestaat over die aansprakelijk kan worden gesteld voor bepaalde onderdelen.
- Om bij de uitvoering op gebiedsniveau de ruimtelijke kwaliteit goed te borgen is het noodzakelijk dat bij de gebiedsgerichte aanpak ruimtelijke kwaliteit een plek krijgt in het proces. De wijze van borging kan worden ingevuld door het voorzien van deskundigheid binnen het projectteam gebiedsgerichte aanpak.
- Er dient gezocht te worden naar een organisatievorm die vastgoed gerelateerde activiteiten zoals het ontwikkelen van wisselwoningen of logeerhuizen tot het opkomen, beheren, verhuren en/of slopen van bestaande panden op een professionele wijze kan uitvoeren. Een regionaal woningbedrijf zou een dergelijk organisatievorm kunnen zijn.
- Tijdelijke huisvesting, waar mogelijk en waar de prioriteit dat toelaat, dient te worden gecombineerd met projecten die in het kader van de woon- en leefbaarheidsplannen worden uitgevoerd.